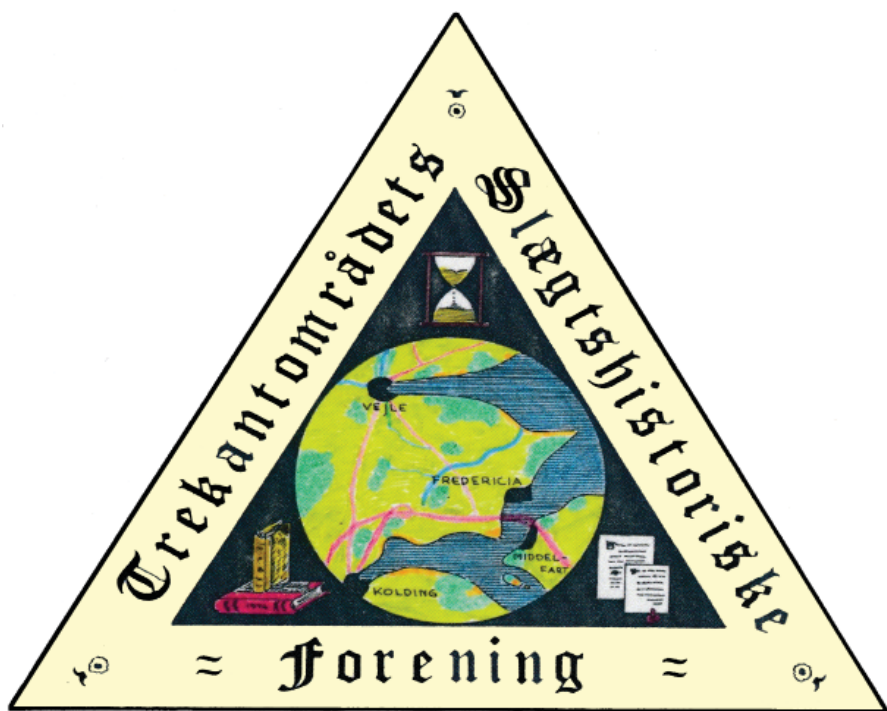

Slægts – Tidende

for

Trekantområdet

Udgiivet af Trekantområdets Slægtshistorisk Forening

Nr.: 53

December

Sæson 2021/22

Bestyrelsen

- Formand:** Vibeke Karlby, Rylevej 8, 5464 Brenderup, Fyn
Tlf.: 64 44 28 08, e-mail: karlby@privat.dk
- Næstformand:** Hans Henrik Honoré, Skovgade 21, 5500 Middelfart
Mob.: 31 26 14 36, e-mail: h.h.honore@gmail.com
- Kasserer:** Jonna Qvortrup, Prangervej 82, 7000 Fredericia
Tlf.: 75 92 96 78, e-mail: jonnaqvortrup@hotmail.com
- Redaktør,** Henning Karlby, Rylevej 8, 5464 Brenderup, Fyn
Bibliotekar: Tlf.: 64 44 28 08, e-mail: karlby@privat.dk
- Webmaster:** Kai Aurbo, Borggårdsparken 38, 7080 Børkop
Tlf.: 26 24 83 15, e-mail: kaiaurbo@gmail.com
- Medlem:** Henning Lund, Sjællandsgade 37, 1.mf, 7000 Fredericia
Tlf.: 71 95 62 13, e-mail: kobmager@gmail.com
- Suppleant:** Niels Thomsen, Agatvænget 7, 7000 Fredericia
(Moccamester) Tlf.: 40 45 26 73, e-mail: aase.niels.thomsen@gmail.com
- Suppleant:** Vakant
(ass.Moccamoster)
-

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september – april og ofte i samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes normalt på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik Ills Vej 6, Fredericia.

Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægtssnak med individuel hjælp og rådgivning og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne kan indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips osv.

Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne og der vil altid være hjælp at hente til tyding af gotisk skrift, eller ideer til at komme videre.

Kaffe/te ”ad libitum”: 10 kr.

Medlemskab (inkl.. abonnement på ”Slægts-Tidende”) pr. år 220 kr. – par 300 kr.
GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter 50 kr. pr. foredrag.

Næste nr. udkommer 6. april 2022. Dead line for artikler: 24. marts 2022.

<http://www.trekanten-slaegt.dk>

"Sidse Marie fra Cassen" – og andre børn fra Opfostringsstiftelsen

af *Jesper Ratjen*

Hos husmand Jørgen Jørgensen og hustru Cathrine Jeppesdatter i Skævinge (Strø herred, Frederiksborg amt) ses ved folketællingen 1.juli 1787, foruden en søn Jens Jensen (9 år) også en 11-årig *Sidsel Marie et Pleyebarn fra Opfostringshuset*. (Se Slægts-Tidende nr. 51)

Plejebarn fra Opfostringshuset? Dem er der rigtig mange af!

Hvordan og hvorfor er Sidsel Marie blevet en del af husmandsfamilien? Det vil vi gerne vide lidt mere om, for hun er bare 1 af 11 plejebørn i sognet, og i adskillige andre sjællandske sogne ser det ligesådan ud! – Og i kirkebøgerne ses veritable massedødsfald blandt spæde plejebørn.

Vi er nødt til først at sætte os ind i, hvad det hele drejer sig om

Ved at google "Opfostringshuset" bliver man ført til "Det kongelige Opfostringshus" på Christianshavn, som var en institution for drenge – siden "Skorpeskolen" i Hellebæk. Det er en forkert adresse. Samme utilsigtede resultat fås ved at søge via Rigsarkivets arkivalier online.

På Rigsarkivets hjemmeside (sa.dk) skal man vælge "Se mere" og derefter "Social- og sundhedsvæsen". Selv om ordet "opfostring" endnu ikke har vist sig, skal du vælge linket: "Fødselsstiftelsen i København". I den opdukkende liste over arkiver ses både: "Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse" og "Den Kgl. Opfostringsstiftelse". Det kunne dog have været en god idé at begynde med linket: "**Læs her**", som fortæller om Fødselsstiftelsens arkiv.

Vi får her en oversigt, som gør os en anelse klogere:

Om Fødselsstiftelsens arkiv

Fødselsstiftelsen oprettedes i 1750 og varetog 3 funktioner:

- **Fødselsanstalten**, der ydede fødselshjælp
- **Plejeanstalten**, der rummede ammestuerne, hvor børnene fik den første pleje
- **Opfostringsanstalten**, hvorfra børnene blev udsat til plejeforældrene eller deres egne mødre mod en ugentlig understøttelse.

Da stiftelsen oprettedes i 1750, havde den også til opgave at opfostre de børn, der blev overladt til stiftelsens forsorg – de såkaldte hittebørn. Denne opgave overtoges af »Den kongelige Opfostringsstiftelse«, der blev oprettet som selvstændig institution i 1770.

Fra 1804 samledes stiftelserne under samme ledelse under navnet »Fødsels- og Plejestiftelsen«, som i 1910 blev lagt ind under Rigshospitalet og blev til fødeafdelingen.

For at få mere at vide om arkivskaberen (her Fødselsstiftelsen) er man nødt til at vælge en af arkivserierne. Derved fremkommer først en »Arkivseriens indholdsoversigt«. Her kan man vælge linket ud for »Arkivskaber«. I dette tilfælde er det **»Den Kgl. Opfostringsstiftelse«** (1770-1804). Under »Bemærkninger» ses en uddybende historisk oversigt over arkivinstitutionen, som bl.a. fortæller:

Den Kgl. Opfostringsstiftelse oprettedes 1770 til varetagelse af opgaver, der hidtil havde påhvilet Fattigvæsnet og det 1750 i Børnehuset på Christianshavn indrettede hittebørnshospital. Opfostringsstiftelsen – som ikke må forveksles med det i 1753 oprettede Kgl. Opfostringshus – var beregnet på at underholde et antal børn fra Accouchementsanstalten i Frederiks Hospital, senere Fødselsstiftelsen, der blev overladt (udsat) til plejeforældre i staden eller på landet mod en pengegodtgørelse, indtil børnene fyldte seks år.

Så blev vi lidt klogere, og konstaterer, at folketællingens brug af ordet »Opfostringshuset» faktisk er forkert og misvisende. Der burde rettelig have stået: »Opfostringsstiftelsen».

Yderligere detaljer om institutionen kan vi finde andetsteds; f. eks i:

Carl Bruun: Kjøbenhavn I-III (1887-1901) I Bd. III, Kap.II s.331-333 kan man læse nogle flere detaljer om Fødselsstiftelsen.

NB! Dette interessante værk har vi i vores foreningsbibliotek under »F: Egnshistorie» (F67-F69) beskrevet: »Illustreret skildring af Københavns historie, mindesmærker og Institutioner»

Værket kan dog også læses på hjemmesiden: <http://www.eremit.dk> som bringer OCR-scannet (d.v.s. ord-søgbar) litteratur om København [http://www.eremit.dk/ebog/bkh/3/bkh3_2.html]

Hvad kan vi finde om plejebarnet Sidsel Marie?

»fra Opfostringshuset» må betyde, at hun er udleveret til plejeforældrene fra »Den kgl. Opfostringsstiftelse« ved Frederiks Hospital i København. Sandsynligvis er hun forinden født på den sammesteds beliggende »Fødsels- og plejestiftelse«. 11 år gammel ved FT 1787 peger på fødsel i 1776.

På arkivalieronline går vi ind på »Fødselsstiftelsen i København» og bliver dér præsenteret for en lang arkivoversigt, hvorfra vi plukker ud, hvad der synes relevant vedr. et barn født omk. 1776:

Fødselsstiftelsen i København

Arkiv

1. Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)
2. Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)
3. Den Kgl. Opfostringsstiftelse
4. Den Kgl. Opfostringsstiftelse
5. Den Kgl. Opfostringsstiftelse
6. Den Kgl. Opfostringsstiftelse
7. Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse

Indhold

- Alfabetisk register til Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelses dåbsprotokoller 1759-1813 (1759-1813)
- Enesteministerialbog (1759-1837)
- Protokol over de på landet direkte udsatte børn (1770-1804)
- Protokoller over kassebørnene (1771-1806)
- Registre til udsætterprotokollerne
- Udsætterprotokoller (1770-1804)
- Hovedprotokol over de på fødselsstiftelsen fødte børn (1774-1925)

[Min nummerering]

Det vil være naturligt at tage det i rækkefølgen: Fødsel - dåb - udsættelse

Nr.7: **Hovedprotokol**. Vi vælger protokollen: 1774-1788 (med 518 opslag)

Den er ført kronologisk efter år / måned. Vi blader frem til midt 1770-erne og finder Sidse Marie på opsl. 85/518:

Børne- nes No.	Deres Modres No.	Naar fødte.	Naar døde.	Børnens Navne.	Naar udbragte eller døde.
459	455	28	28	Sidse Marie	24 Jan. paa Pæren

Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse Hovedprotokol over fødte børn 1774-1788

<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=16415203#9,3772>

Det ses, at Sidse [ikke Sidsel] Marie er født på Fødselsstiftelsen den 28. de-

cember 1776 som no. 459 og døbt samme dag. Hendes mor kendes kun som "No 455". Den 4. januar 1777 blev hun udbragt "paa Cassen".

"paa Cassen" (?)

Hvad er det for en kasse?

Mulighed for hemmelig fødsel i København siden 1750

I hensigten at forbygge "fødsel i dølgsmål eller barnemord" havde det i København fra 1750 været muligt at føde anonymt (alene under nummer) i "Det frie Jordemoderhus". Fra 1770 tog en kongelig institution over med støtte fra Chr.VI's dronning Caroline Mathilde. Institutionen, kaldet: Accouchements-huset/-anstalten**Accouchement er fransk og betyder: Nedkomst el. Fødsel(shjælp)] – fra 1787: »Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse«, fik til huse ved »Frederiks Hospital« i Amaliegade, København i den sydlige pavillon.

Her var "kassen" anbragt 1771-1774 Facaden mod Amaliegade (identisk med Bredgade-facaden)

Kassebørn / Skuffebørn

Nok på initiativ af kongens livlæge Struensee, blev der 1771 i et kældervindue i den sydlige pavillon etableret en slags "skuffe" eller "kasse". I den kunne ulykkelige mødre anonymt fra gaden lægge deres nyfødte barn. Når kassen lukkedes aktiveredes en klokke som adviserede personalet, som tog sig af barnet og sørgede for dets videre pleje. Det skete oftest og helst ved at overlade disse "kassebørn"/"skuffebørn" til plejeforældre på landet, som havde meldt sig og mod betaling påtog sig at opfostre det.

Kasse-ordningen blev (naturligvis) "skammeligt misbrugt" af (evt. gifte) mødre, som lagde deres barn i kassen for derefter at få det samme barn udleveret af stiftelsen mod plejebetaling.

Skuffe-ordningen ophørte derfor allerede efter 3 år – i 1774, men betegnelsen "Kassebarn" eller "Skuffebarn" vedblev i brug i årtier efter om anonymt fødte børn, som mødrene havde overladt til stiftelsens opfostring. (Det kan bl.a. ses i lægdruller, da faderens/moderens navn jo er ukendt)

Enhver kvinde (ugift eller gift) kunne føde anonymt – og de fattige, gratis – på Fødselsstiftelsen, som samtidig var oplæringssted for vordende jordemødre

Da Sidse Marie blev født i 1776, var ”kassen” nedlagt, men hendes mor havde født hende anonymt og havde ud over den hemmelige fødsel haft fordel af den fødselshjælp, hun kunne få, idet Stiftelsen også fungerede som det medicinske fakultets oplæringssted for vordende jordemødre (”læredøtre”).

»Den Kgl. Opfostringsstiftelse«

Der blev i 1770erne født 3-400 børn om året på stiftelsen. De fleste børn blev, efter dåb i anstaltens kirkesal, hvor moderen i kirkebogen kun ses betegnet ved et tildelt nummer, viderebragt til »Den kgl. Opfostringsstiftelse«, (også ved »Frederiks Hospital«), som skulle sørge for barnet ved at finde plejeforældre til det. Dog: Hvis en barselskone ikke kunne eller ville betale 20 Rdlr. i alimentationsbidrag til Stiftelsen, skulle hun tage sit barn med sig eller i nogle uger gøre tjeneste på ”Ammestuen” og amme sit eget barn og evt. også andres. (”Ammebøger” 1805-1845 er indscannet). Nogle børn blev indleveret som hittebørn, – af fremmede, som havde fundet dem på gaden eller sågar af deres egen mor. 4/5 af børnene måtte udsættes til opfostring på landet.

Plejeforældre fra landet

Familier på landet på Sjælland, Lolland-Falster og Møn kunne med indstilling fra deres sognepræst, henvende sig til Anstalten/Stiftelsen med anmodning om, som fosterforældre at modtage et af børnene til opfostring mod udbetaling af ugentlig fosterløn. ”Et Par Gange om Ugen kom Bønderne ind for at modtage Børnene, hvis Tal sjældent var større end 8 - 10 ugentlig”, fortæller en kilde, som også nævner, at bøndernes forbedrede kår efter landboreformerne gjorde det vanskeligere at skaffe tilstrækkeligt med plejeforældre, da ”*Trangen hos disse til den Ekstraindtægt, et Plejebarn skaffede, derfor er mindre.*” At udsætte børn til pleje i ”Staden” blev kun taget i brug som midlertidig nødløsning.

Fosterlønnen var 2 Rdlr. om året til klæder. 1 mk. 8 sk. om ugen i fosterløn (underholdspenge) og som ekstraordinær dusør ved 2. årets udgang: 3 Rdlr. og ved det 6.år: 2 Rdlr., hvorefter Stiftelsens alimentationsbetaling ophørte. (Barnet ”udgik”). [1 Rigsdaler = 6 mark á 16 skilling]. Desuden fik plejeforældrene godtgjort de ekstraskatter, befolkningen måtte blive pålagt og plejebørnene var skattefrie til de fyldte 25 år. En plejesøn kunne endvidere erstatte egen søn til soldatertjeneste. Det var den stedlige sognepræst, som udbetalte pengene. (Udbetalingsregnskabet ses ført i ”Udsætterprotokollerne”).

Dødeligheden var stor blandt de spæde plejebørn

Der var stor dødelighed (25-35%) blandt de udsatte børn til landet. Det kan skyldes mange ting: Børnenes start-kondition, langvarig transport af få dage gamle spædbørn i bøndervogn, plejemødrenes evne og mulighed for at ernære børnene, hvis de ikke selv kunne amme dem; den almindelige dårlige hygiejne samt sygdomme (hvoraf medbragt syfilis nævnes). Endelig kan plejelønnen have været den mest motiverende faktor for at melde sig, selv om sognepræsten skulle attestere plejeforældrenes egnethed.

Hvad byder kilderne ellers på?

Selv om vi måske nu har mange oplysninger om Sidse Maries fødsel og dåb, vil vi lige se på, hvad de andre kilder byder på:

Nr.1: Alfabetisk register til dåbsprotokollerne 1759-1813

Et arkivskabt hjælpemiddel-uddrag, som kun omfatter børn, hvis forældres navne er opgivet ved dåben. Opstillet alfabetisk efter faderens efternavn. Det kan vi så ikke bruge til noget her.

Nr.2: Kirkebogen (Eneste-ministerialbogen) 1759-1837. Vi vælger bogen 1759-1784:

Bogen er naturligvis kronologisk opstillet. Hver lørdag blev en halv snes børn døbt med et eller flere fornavne. (Har mødrene ved fødslen bedt om et bestemt navn til sit barn?) Kun ganske få med efternavn. De er opstillet på en liste med fødselsdato og det nummer de fik ved fødslen. Under overskriften:

Døbt d. 28de December 1776

Sidse Marie født d. 28de under No 459 (det er alt!)

Det var jo meningen, at børnene fra kassen skulle udsættes til plejeforældre på landet, så det må vi lige se på:

Nr. 4: Protokoller over kassebørnene

Vi vælger protokollen 1771-1793. Børnene er opført nummereret i kronologisk orden for hvert år. Vi finder Sidse Marie til sidst i 1776 som nr. 520:

No	Navne	Døbt Naar og hvor	Indkom	Naar udleveret eller død
		1776 Decbr ^r	1777 Janv.	
520	Sidse Marie	d 28 paa Hospitalet	d 4.	d.4 paa Landet

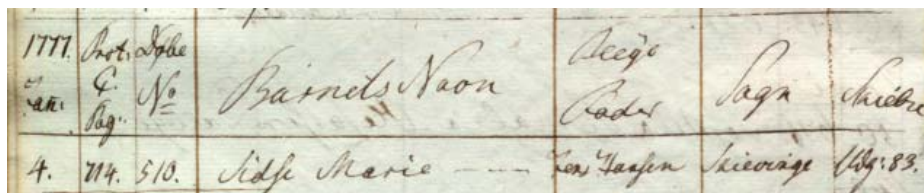
<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=20281836#303695,75459703>

Nr.5: Registre til udsætterprotokollerne (1770-1810)

Vi vælger registret 1771A – 1810 A – men skal være opmærksomme på, at der også er en kronologisk delvis overlappende register-protokol B.

Registret er ført kronologisk efter barnets fornavn. F.eks. Bogstav "A" fra 1771 til 1783 fylder fra s. 3 til s. 34, hvorved den forhåndsreserverede plads til "A" er opbrugt, så der fortsættes i register-protokol B.

Vi går ind under "S" og blader frem til 1777

1777.	Prot. A	Barnets Navn	Udg.	Sogn	Udg.
4.	114. 510.	Sidse Marie	Jens Hansen	Skievinge	Udg. 83.

<http://ao.sa.dk/ao/data.ashx?bid=75459435>

Her dukker nye oplysninger op:

den 4.jan.1777 er Sidse Marie med Døbe No 510 [fejl for 520] udsat til Pleye Fader Jens Hansen i Skievinge sogn. Skæbne: Udg. 83 [= udgået 1783 d.v.s. plejebetalingen er ophørt da hun fylder 6 år] Se: Prot. C Pag 714

– Så kan vi slå op i:

Nr.6: Udsætterprotokoller (1770-1804)

Vi vælger som anvist protolol: 1774 4 16 C - 1777 2 1 C og blader frem til side 714. Der står:

No 3 [dvs. barn nr. 3 i 1777]

1. Barnets Navn Sidse Maria no 520 9 Dage gl
2. Foster Forældrene Husmand Jens Hansen og Hustru Cathrine Jeppes-datter
3. Opholds Stedet, hvor de ere Skievinge Bye og Sogn. Frederiksborg amt
4. Præstens Navn Hr E.W. Christs Asmussen udgaaet d. 4 Janv. 83
5. Udleveringsdatum den 4 Janv. 1777

Nedenfor føres et gnidret regnskab over de kvartalsvise udbetalinger fra Januar kvartal 1777 til december kvartal 1782 efter princippet:

2 Rd til Klæde

Fosterløn i Janv. Quartal til 5 april 13 Uger 3 rd 1 mk 8 sk Skat 8 sk. I April

Qv 13 uger 3 rd 1 mk. 8 sk

Rentekammeret betalt

O.S.V.

[opsl. 371/385] <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=21658727#407580,75454478>

Nok så interessant og nyttig er:

Nr.3: Protokol over de på landet direkte udsatte børn (1770 – 1804)

Vi vælger protokollen 1777 1 3 – 1782 11 13

Den er kronologisk opstillet efter udsætterdato. Vi har set, at Sidse Marie blev udleveret den 4. jan.1777, – så det er bare at blade op i det velordnede, tydeligt og nydeligt skrevne register.

Sidse Marie finder vi allerede på side 1:

The image shows a handwritten entry from a protocol book. At the top, it says 'Anno 1777'. Below this, the name 'Sidse Marie' is written in cursive. To the right, it says 'født 4. Jan. 1777'. Further right, it says 'paa Landet'. Below the name, there is a table with columns for 'Dec: 1776' and 'Dec: 1777'. The entry '28 28 520 4' is written across these columns. To the right of the table, it says 'Til Jens Haafens Kone Cathrine Jens Dt i Schievinge Bye og Tegn paa Frederichsborg Amt.'.

Dec: 1776	Dec: 1777
28	28 520 4

Den kgl. Opfostringsstiftelse. Protokol over de på landet direkte udsatte børn 1777-1782 [3/193]

<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=21658733#407598,75460513>

Bemærk den højre spalte med plejeforældrenes navne:

Til Jens Hansens Kone Cathrine Jens Dt i Schievinge Bye og Sogn paa Frederichsborg Amt

Der er ikke noget register over plejeforældre fra denne periode, men det er meget nemt at løbe spalten igennem på udkig efter bestemte plejeforældre, som jo er betegnet med navn på såvel mand som kone (som jo er den barnet udleveres til) samt stednavn for sikker verificering.

Måske har plejeforældrene haft andre plejebørn? 25-35 % døde allerede efter kort tid.

[Jeg har beskæftiget mig med et andet husmandspar i et nærliggende sogn, som på 3 1/2 år nåede at have 9 plejebørn, hvoraf de 7 døde som spæde; 1 udgik (blev forhåbentlig afhentet af sine biologiske forældre), men den sidste overlevede og blev siden konfirmeret]

Hvordan gik det siden Sidse Marie?

På grund af lakune i kirkebogen kan hendes evt. konfirmation omk. 1792 ikke findes. Ved FT 1801 var hun ikke mere hos plejeforældrene, men ved søgning

med ddd.dda.dk fandt jeg i FT 1801 Helsingør købstad en 24 årig tjenestepige ”Sidse Marie” hos en ugift husmoder, som driver syskole.

Om Sidse Marie skriver indtasteren: ”Efternavn mangler i kilden”. Det passer vist på en prik!

Derefter ??? Sidse Marie er ikke let at opspore.

Som eksempler kan nævnes et par andre opfostringsbørn

Pigen med ravhjertet og drengen med spillekortet

Borgerens Navn	Liv	År	Egen Hustru	År	År
Anna Christina f. 24 April Lever i Havn Egen paa Jernsvej 2	6			27	Til Niels Hansens Børn Ka- ren Olsdatter i Gjernvognsgade der blev født paa Triggervoldslund.
Carl Ulrichsen med egen hustru født 18 April 1770	18	21	113	29	Til Hans Jørgens Børn Karen Mortensdatter i Valbye Hvidovre sogn

Protokol over de på landet direkte udsatte børn 1771 [opsl. 14/186]

<http://ao.sa.dk/ao/data.ashx?bid=75460717>

Det er kun ganske få af børnene, som er mærkede med så specielle tegn, som disse to, men det var et krav, at børnene var mærkede med et ”tegn”, så de kunne identificeres, hvis mødrene siden ønskede at få dem udleveret. Hovedparten var bare mærket med et nummer.

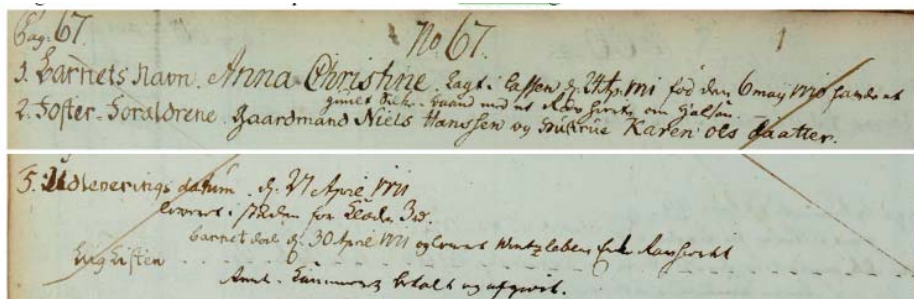
Hvilke følelser eller intentioner disse 2 børns mødre har haft ved denne specielle mærkning, kan der kun gisnes om. – Hvordan gik det børnene?

Anna Christina med ravhjertet

Hendes mor havde lagt hende, knap 1 år gammel, i kassen ved Fødselsstiftelsen den 24. april 1771 og givet hende et guult Silke-Baad med et Rav Hierte om Halsen. Af »Protokol over de på landet direkte udsatte børn 1771« fremgår, at hun var født den 6. maj 1770 og hed Anna Christina. Moderen må have vedlagt oplysning om barnets fødselsdato samt at hun allerede var døbt og havde fået navn. Allerede 3 dage efter, den 27. april 1771, blev hun ”udsat på landet” til gårdmand Niels

Hansens Kone Karen Ols Dr i Gievnør [Gevnø] By Lyderslev sogn, paa Tryggevælde Amt.

Vi genfinder hende i »Udsætterprotokollen 1770-1771« Pag. 67

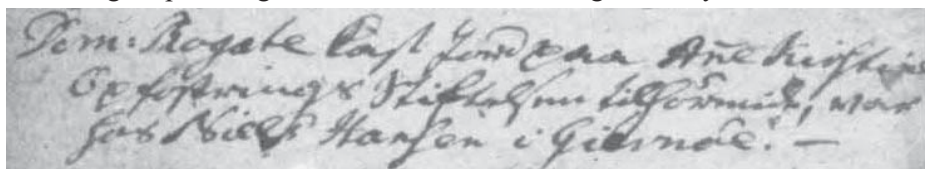
Udsætterprotokollen 1770-1772 Pag. 67

Fosterforældrene fik leveret i steden for Klæde 3 rd. Dem havde de også mere brug for, end barnet havde for klæder, for hun døde bare 3 dage efter: *Barnet døde d. 30. April 1771 og leveret Wintzlebens Enke Ravhijertet.*

[”Wintzlebens Enke” var sikkert den Sophie Magdalene Petersdatter, som i 1755 var blevet gift med garnisonsfægtemester Jonas Thomasen v. Wintzleben og allerede året efter var blevet enke. Hun boede i 1787 med en datter i kvarteret nær Rundetårn. – Men hvorfor hun skulle have ravhijertet, er uvist]

Til ligkisten blev udbetalt 1 rd. *Rente Kammeret betalt og afgivet.*

Dom.Rogate = 5. sønd.e. Påske = 5. maj 1771 blev Anne Kirstine begravet i Lyderslev. Dagen før sin 1-års fødselsdag! Yderligere 6 småbørn ”tilhørende den Kongl. Opfostringsstiftelse i Kbhvn.” blev begravet i Lyderslev det år.

Lyderslev kb. 1764-1801 Begravede 1771 [opsl. 39/84]

<http://ao.salldata.dk/vis1.php?bsid=153412&side=39>

(3 uger efter: Den 28.maj 1771 fik gårdmandsparret et nyt plejebarn til opfostring: Den 8 uger gl. Anna Margrethe fra Cassen. Hun døde efter en uge – d. 4. juni. – Så der blev plads til en ny: 3-årige Antoni Barchman fra Cassen. Han overlevede!)

Carl Ulrichsen med spillekortet

Han er ikke fra ”kassen”, men blev født på Fødselsstiftelsen (Accouchements-huset) den 18. april 1771, hvorefter hans mor forlod ham og overlod ham til

Opfostringsstiftelsen, som også sørgede for hans dåb den 21. april, hvor han blev båret af ”Birthe Kirstine Holms i C” [som har været et personale fra stue C (?) i Opfostringsstiftelsen].

jfr. »**Den kgl. Fødsels-og Plejestiftelse (sogn) Enesteministerialbog 1759 – 1784**«

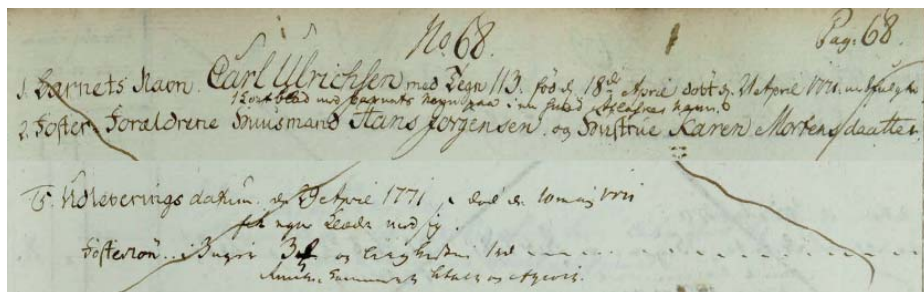
Derefter har han været klar til at blive udsat/afleveret til et par fosterforældre:

I »**Protokol over de på landet direkte udsatte børn 1771**« finder vi ”dren-
gen med spillekortet”: Carl Ulrichsen, som er født 18. april 1771 *med Tegn
1/2 Deelen af det Kortblad Hierter Dame med Barnets Navn paa i en hvid
Silke Pung mærket C.N.N 1771*

Han blev døbt den 21.april og den 29. april udleveret til husmand Hans Jør-
gensens kone Karen Mortensdatter i Valby, Hvidovre sogn.

I »**Udsætterprotokollen 1770 – 1771**« finder vi ham på højresiden af samme
opslag, som Anna Christina, (Pag.68): *Carl Ulrichsen*. Han var født på Fød-
selsstiftelsen *med Tegn 113 d 18de April og døbt d. 21. April 1771: medfulgte 1
Kortblad med Barnets Navn paa i en hvid Atlaskes..(?)*

Udsætterprotokollen 1770-1772 Pag. 68 [opsl. 40/308]

<http://ao.sa.dk/ao/data.ashx?bid=75453551>

Carl Ulrichsen fik ikke noget langt liv i Valby. Han var udleveret 10 dage gammel den 29.april 1771 og fik nye Klæder med sig. Fosterlønnen til pleje-
forældrene blev kun på 3 mk, for Carl Ulrichsen overlevede kun i 3 uger; han
døde d. 10.maj 1771. Ligkisten blev honoreret med 1 rd.

Begravelsen ses ikke noteret i Hvidovre kirkebog.

I 1777 var "Kassen" nedlagt, men et barn kunne "afleveres" på anden vis
Barnet, der stod forladt tilbage

Names	Naamene	Naam of voor	Naam of voor	Naam of voor
698	Niels	- ontbrekt aan getuine of 2 ^{te} of 2 ^{de} jaar laudat	Athen voor Justitie Raad Luidings ondan	rindagat da Modorum van Lout fra fane
		i Trivierichs Hoopstalen Gaand-		

Den kgl. Opfostringsstiftelse. Protokol over kassebørnene 1771-1793 Juni 1777 [opsl. 90/159]
<http://ao.sa.dk/ao/data.ashx?bid=75459712>

Den 3-årige Niels blev taget ind fra hospitalets gård den 23.juni og allerede den 25. juni 1777 sendt til Skæringe på Lolland til Hans Smeds kone Ingeborg Arildsdatter.

1777. Löfwerd Waga för Woll Toga wden paa Land.							31
Nielodra Caspersen 23 Junij nr 3 Aar gammelt	-	-	Junij 698 25	T	Tie Hans Omske Lars Ingeborg Arilds d i Schiöringe by Schiöringe Toga paa Håholms Omske i Laland.		

Den kgl. Opfostringsstiftelse. Protokol over over de på landet direkte udsatte børn 1777-1782 [opsl. 18/193]

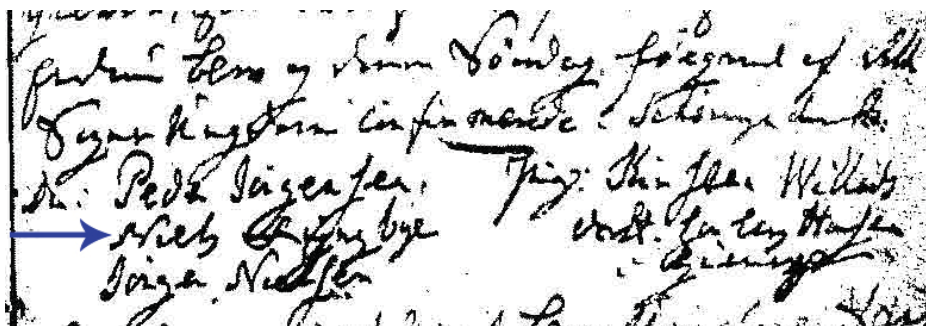
10 år efter er plejefamilien med Niels flyttet til nabosognet Tirsted, hvor de (v.hj.a. ddd.dda.dk) er fundet ved Folketællingen 1.juli 1787

Gier Tjufte					
6	Klaus Henrichsen	Mann	50	giot 2 ^{te} gang	Wittgenstein
	Ingeborn Strich 7.	høye	43	giot 2 ^{te} gang	Wittgenstein
	Daniel Nielsen	centrale hæng	17		og hæng
	Karl Ljungby	hæng af			
		Kerstabel hæng	13		
		og hæng			

FT 1.juli 1787 Tirsted sogn, Fuglse herred, Maribo amt. Øster Tirsted [opsl.17/17]

Selvejerhusmand og smed Hans Henrichsen og kone Ingeborre Arilds D. har ikke egne børn. – Nok derfor tog de for 10 år siden et plejebarn til sig. Niels er blevet 13 år og har fået efternavnet: ”Lyngbye”. Endvidere står der om Niels: ”Leveret af Herskabet til Opdragelse”. Herskabet er den kendte greve Chr. Frd. Ditlev Reventlow på Christianssæde. [Ham landboreformerne] Om denne fra begyndelsen kan have været involveret i anbringelsen af barnet med den tragiske livsstart, er uvist, men udtalelsen tyder jo på en eller anden interesse i barnets opvækst. Hvorfor og hvornår Niels har fået efternavnet: Lyngbye, er ligeledes uvist.

1. søndag efter påske 1789 blev Niels Lyngbye konfirmeret i Skøringe kirke

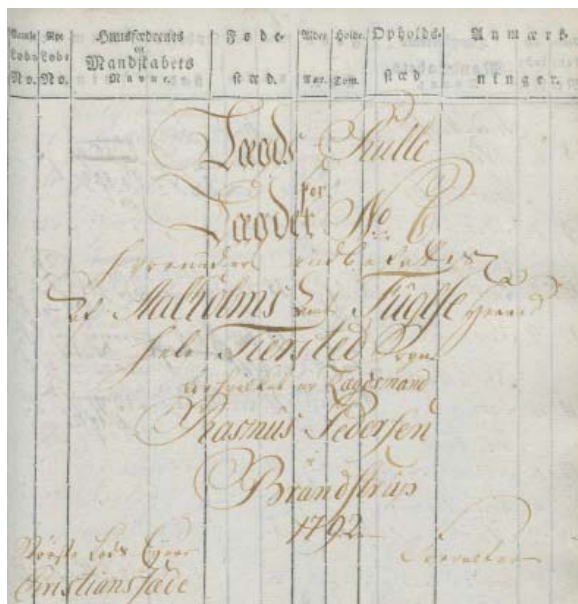

Handwritten church record from 1789. The text is in cursive script. A blue arrow points to the name "Niels Lyngbye".

Tirsted kb. 1728-1797. Konfirmedede 1789 [opsl. 122/184]

<http://ao.salldata.dk/vis1.php?bsid=206181&side=122>

Niels Lyngbye ses i sognets første lægdsrulle 1792

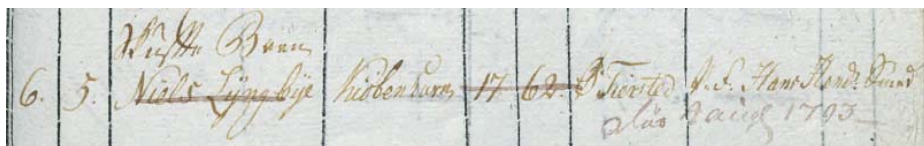
Handwritten church record from 1792. The text is in cursive script. The name "Niels Lyngbye" is visible.

Lægdsrulle 1792 Tirsted (læg
6 Fuglse herred, Aalholm amt)
Hovedrulle

[opsl. 31/208]

<https://www.sa.dk/ao-so-egesider/billedviser?b-sid=17277#17277,739371>

Skuffe Barn

6 5 Niels Lyngbye

Kiøbenhavn

17

68

Tiersted

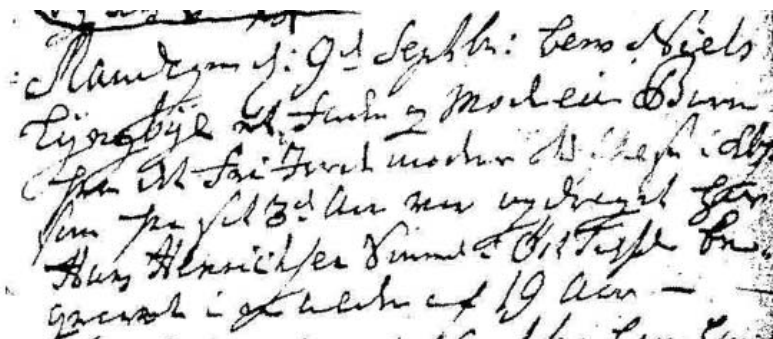
P.F. Hans Hendr. Smed

Død 4. aug. 1793

Hvis vi havde håbet på, at lægdsrullen ville løfte sløret for moderens navn, blev vi ”skuffede”; – Men helt efter forventning angives kun Niels’s ophav: *Skuffebarn*. Desværre konstaterede vi også hans tidlige død

Og ser i begravelsesnotitsen, at hans triste herkomst som hitte-barn ikke er glemt:

1793

Tiersted kb. 1728-1797, Fuglse herred, Maribo amt

Mandagen d. 9de Septbr: blev Niels Lyngbye et Finde og Moderl(?) Barn fra det Fri Jordemoder Stiftelse i Kbh. som fra sit 3de Aar var opdraget hos Hans Henrichsen Smed i Øst Tisted begravet i en alder af 19 Aar. –

Det ses, at begreberne har lang levetid. ”Det fri Jordemoderhus” var jo nedlagt allerede 23 år forinden.

En dyr Leg.

Af Jonna Qvortrup

En lille fortælling om en artikel fundet ved søgning på Mediestream, Det Kgl. Biblioteks mediesamlinger.

Når man har et specielt efternavn, som jeg har, er det sjovt at søge på navnet i forskellige databaser. F.eks. på Mediestream kommer der 765 hints i de avis-sider, der er adgang til. Avissiderne skal være 100 år gamle for at få adgang. Måske mange hints, men overkommeligt. Søgningen kan afgrænses i tidsperi-oder og områder.

Denne artikel poppede op en dag, hvor der var adgang til ikke så gamle avis-sider. Det er fra en avis fra Randers Dagblad og Folketidenden 21. september 1946. Artiklen omhandler min far. Min far var født i Øls i 1918, så han har været 28 år i 1946. Han var i flg. artiklen tjenestekarl. Jeg har ingen viden om min fars færden i årene fra 1918 til han møder min mor. De bliver gift og jeg fødes i 1957. Jeg har ikke fundet noget om hans dom, der er omtalt i artiklen, hvilket jeg håber på at finde en dag.

Dagsbøden à 10 kr. i 1946 svarer til 219 kr. og erstatningen på 52 kr. svarer til 1.137 kr. omregnet til 2020 priser.

Jeg blev noget overrasket, da min fars fulde navn poppede op på skærmen. Jeg har også undret mig over, hvorfor det skete, men det får jeg aldrig svar på, så det må stå hen i det uvisse.....

En dyr Leg.

Tjenestekarl Jens Hermann Jen-sen **Qvortrup**, Ølst, der for nogen Tid siden morede sig med at lege med en Del Tipvogne paa Entreprenør Niels Hansens Arbejdsplads i Ølst Krat, hvorved han bl. a. fik afsporet 7—8 Tipvogne og anrettede forskellig Skade, fik i Gaar sine Meriter takseret i Hobro Ret. Han blev idømt 15 Dagsbøder a 10 Kr. og skal endvidere betale 52 Kr. i Erstatning til Entreprenøren, saa det varer nok lidt, inden han „leger“ igen.

Vedr. andre Qvortrup'ere har jeg fundet mange annoncer om døds-fald, vaccination, arbejde, salg af ejendomme m.m.

En spændende kilde at gå i gang med, hvis du ikke kender den i forvejen.

En familie Gideon på Bornholm

Af Vibeke Karlby

Jeg er vokset op med, at folk der bor på Bornholm hedder Kofoed til efternavn. Jo flere e'er, der er i navnet Koefoed, jo finere var familien.

Sådan er det ikke med min familie fra Bornholm. Min tipoldemor hedder Gideon, inden hun bliver gift. Jeg tænkte, at med sådan et navn må det da være nemt at være slægtsforsker, når man har familie på Bornholm.

Jeg har altid hørt, at min mormor Klara døde af en blodprop som 40-årig. Hun er født i Neksø. Hun blev gift med Kristian Peter Høyer Pedersen, som var 16 år ældre end hende. Han havde været gift før og havde en søn fra dette ægteskab. Klara og Kristian Peter fik sammen 9 børn.

Jeg ville undersøge, om det nu også passede, at Klara var død i så ung en alder. Jeg fandt frem til, at hun var død i Krogsbølle på Nordfyn. Et par år efter blev dødsattester for Fyn offentliggjort. Jeg fandt min mormor og en ting var rigtig og det var, at hun var død som 40-årig. Min mor var da 1 år. Min mand Henning og jeg var på en slægtsforskerweekend og der var bl.a. en læge med. Jeg fik ham til at oversætte min mormors dødsattest. Hun var død af struma, lungeødem og dårlig hjerte. Hun havde været syg i flere år.

Min oldemor Nicoline blev født i Neksø og gift med Lars Christian Jensen fra Glostrup. De fik 9 børn, 2 af dem dør meget unge.

Min tipoldemor Karen Kirstine Gideon, som var væver og spinder, bliver gift første gang i 1850 med Lars Hansen Harild. Harild er der mange af på Bornholm. Lars dør i 1855, da han var 39 år. Han var skipskaptajn/styrmand, jeg kan ikke finde ud af, hvorfor han døde så ung. Hun fik 3 børn med ham.

Hun bliver gift igen i 1857 med Niels Frederik Ferdinand Knudsen, som er 14 år yngre end hende. Han var skibstømmersmand/matros. De får 2 børn sammen. Han dør i 1892, 62 år gammel. Karen Kirstine dør i 1901 84 år gammel.

Jeg forsøger, at gå videre tilbage, for at finde mine tiptipoldeforældre.

Fra Karen Kirstine's fødsels ved jeg, at hendes far hedder Lars Gideon og moderen Else Kirstine Pedersdatter og de boede i Snogebæk.

Jeg leder og finder en broder til Karen Kirstine, der er født 2 år før Karen Kirstine. Der kommer flere børn. 2 brødre og 2 søstre efter. Det kan godt være, der er flere endnu. Der er godt nok mange, der hedder Gideon i folketællingerne efter 1834, så jeg skal holde ørerne stive, for at finde de rigtige. Men i 1801 er der kun 1 og i 1787 er der 3.

I 1834 finder jeg Lars Gideon boende i 20. Lykkehuus i Poulsker med kone og 3 børn.

20 Lykke- Huus	Lars Gideon Else Kirstine PedersD Christian Gideon Niels Frankine	50 36 13 11 16	gift gift ugifte ugifte ugifte	Fisker Har Jordlod og Spinder. Hendes Børn Hendes Børn Hendes Børn – Spinder.
-------------------	---	----------------------------	--	---

20 Lykke- Huus	Lars Gideon Else Kirstine PedersD Christian Gideon Niels – – – Frankine – – –	50 36 13 11 16	gift gift ugifte ugifte ugifte	Fisker Har Jordlod og Spinder. Hendes Børn Hendes Børn Hendes Børn – Spinder.
-------------------	---	----------------------------	--	---

I kirkerbogen under døde finder jeg Lars Gideon, men der er noget mærkeligt for han er død den 29. januar 1834, men bliver først begravet den 26. september 1834. Det viser sig, at han sandsynligvis er blevet meldt savnet i januar og bliver så fundet i september. Samtidig med ham bliver 3 andre fiskere fundet druknet, samme dag, men der står ikke noget om, det er samme sted. Jeg kan ikke se i kirkebogen, om de har været om bord i det samme skib. Jeg leder videre.

Døde. Mandskøn.						
No.	Dødsdagen.	Begravelsedagen.	Den Dødes Navn og Tilnavn.	Stand, Haandter og og Opholdsst.	Alder.	Bemærkninger.
3.	29. Januar.	26. September	Lars Gideon	Fisker og Lykkeeier i Sno- Druknet d. 29 Janu- gebek	54	Fundet d. 24 Septbr

8. Den 29de Januar D. 26de September Lars Gideon, Fisker og Lykkeeier i Sno- Druknet d. 29 Janu-
gebek Fundet d. 24 Septbr

I skifteprotokollen for Søndre Herred er der 2 andre fiskere, der ser ud til at være omkommet sammen med Lars Gideon og det er ikke dem, som står under døde i kirkebogen. I skifteprotokollen, står der ”side 6. 1834. 31. Jan. - Anmeldelse af 3 fiskere i Snogebæk, forulykket på søen den 29de om aften”

Jeg er medlem af Bornholm Slægt og Lokalhistoriske Forening (BSLF) og har fået/købt/hjemtaget en masse oplysninger. Her finder jeg 3 brødre (til Karen Kirstine) født i 1808, 1810 og 1812.

Jeg har en folketælling fra 1834, hvor der står, at Else Kirstine Pedersdatter er 36 år. Hvis det passer, kan hun ikke være mor til de 3 drenge, der kommer frem i 1808, 1810 og 1812 fra BSLFs hjemmeside.

Jeg har forsøgt at finde ud af, om Lars Gideon har været gift, før han blev gift med Else Kirstine Pedersdatter, men det er ikke lykket mig endnu.

Jeg har fundet at Else Kirstine Pedersdatter bliver gift i 1835 med Enkemand Thomas Folkmann 60 år.

Øvelse i Gotisk tekst

Her er igen en øvelse til læsning af gotisk tekst. Tag den frem flere gange og øv dig. Når du mener, at have løsningen kan du finde en løsning på vores hjemmeside.

Fødselstiftelsen Udsætterprotokoller for landet 1806-1814

<http://ao.sa.dk/ao/data.ashx?bid=21569>

